

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PAPADAT-BENGESCU, HORTENSIA **Drumul**
ascuns / Hortensia Papadat-Bengescu. - Iași :
Cartea Românească Educațional, 2019 ISBN
978-606-9088-92-0 821.135.1

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional Copyright ©
Editura Cartea Românească Educațional, Iași - 2019
Adresa: Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt. nr. 2 , Iași - 700124

www.ecred.ro

HORTENSIA-PAPADAT BENGESCU

Drumul ascuns (1932)

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

de aci înainte... Iată traiul ei. Orfană! Era orfană!... Sughitase un scâncet mic de plâns:

— Mamile!... Mamile a mea!

CUPRINS

Partea I.....	5
Partea a II-a.....	113
Partea a III-a.....	178
Partea a IV-a.....	227
Partea a V-a.....	312

PARTEA I

I

Căsătoria doctorului Walter și prezența Lenorei, soția lui, nu adusese nicio tulburare sanatoriului Walter. Totul funcționa în ordinea desăvârșită de mai înainte. Privit de aproape, mai ales, sanatoriul Walter era o instituție măreață. Corpul de casă vizibil de pe șosea, la stânga rondului întâi ce leagă Calea Victoriei cu aleea de plimbare a păduricii bucureștene, clădire cu aspect de castel bavarez, era numai centrala instituției; trei pavilioane impunătoare și noi erau simetric repartizate înapoi în mijlocul parcului și legate de corpul principal prin lungi coridoare: pavilionul de chirurgie, cel de boli interne și cel de boli nervoase; în fund, izolat sub ocrotirea brazilor și a teilor, se afla un al patrulea pentru contagioase, cu stil de adevărat pavilion de vânătoare.

De fapt, castelul bavarez și pavilionul tirolez fusese clădite de prințul Barodin, însurat cu o prințesă Basarab. Cumpărat de bătrâna Efraim, cunoscuta banchereasă, atunci când Barodin lichidase pentru a se retrage definitiv la Paris, palatul fusese strecurat drept dar de Crăciun în pantoful de lac al tânărului doctor Walter. Era o poveste veche și acum aproape

uitată că văduva Efraim plătise scump amorul tânărului Walter. Câțiva bucureșteni își aminteau să fi văzut înaintea războiului, înapoia ferestrelor caselor vechi din Calea Victoriei, pe banchereasa Efraim, grasă, cu tâmpile supărător de negre, încadrând obraji cu trei rânduri de guși, separate de trei rânduri de smaragde, pe care părea că le poartă și noaptea, încarnate fiind acolo în dungile gâtului, o sculă de sultană, căzută cine știe când și cum micului Efraim, temutul stăpân al mării finanțe neoficiale. Micul Efraim, marele bancher, nu murise încă la apariția frumosului Walter și-l înscrisese cu înțelepciune la rubrica cheltuielilor necesare. Palatul Barodin îi fusese dăruit însă lui Walter abia după moartea soțului ei. Salema Efraim avusese scrupule conjugale și un respect relativ față de Efraim, așa că își îngăduise unele lucruri și pe altele nu. Efraim avusese și el îngăduințele lui cu igiena uriașei sale soții și unele scrupule negustorești față de dânsa. La origina averii sale se afla zestrea Salemei, adică o dugheană de fructe din Pireu, unde Efraim purtase de mult, atârnată cu un șnur de gât, o tablă cu smochine, stafide și alte fructe de Orient. Primele câștiguri Efraim le dăduse pe din două: jumătate lui și jumătate Salemei — și tot așa mai pe urmă; în felul ăsta, la vârsta de cincizeci de ani, când fidelitatea Salemei încetase, capitalul ei propriu era însemnat. Mai uimitor fusese gestul testamentar al lui Efraim, ce mai lăsase Salemei parte bună din avere, dovedind că douăzeci de

ani de credință la tinerețe însemnau pentru el mai mult ca cei zece ani de părăsire la vârsta periculoasă; restul averii mersese la familie și la unele instituții susținute de Efraim, care, fără a fi filantrop, vroia totuși să-și supraviețuiască. N-aveau copii. Un băiețel murise de mult, născut și acela prea curând după căsătorie.

Văduva Efraim lăsase tot avutul ei doctorului Walter. E drept că murise la șaptezeci de ani, cu o sută douăzeci de chile și cu titlul de amantă a lui, sacrificiu vrednic de răsplată, mai ales că nu fusese vorba de o sinecură. Închipuirea se întoarce pudică de la cercetarea unei astfel de legături; refuză să cerceteze întunecimile sufletului și obscurele vedenii trupesti. Doctorul Walter părea, de altfel, a fi dorit puternic reabilitarea pe căile ce-i erau cu putință; avea o mare pasiune pentru tot ce era obiect de artă: pictură, bibelou, mobilă, tapiserie, pasiune ce-l apropiase mult de bancherul Efraim, colecționar el însuși și care anume lăsase Salemei obiectele lui de preț, știind că astfel vor fi stăpânite cu dragoste de către Walter. Pentru Efraim obiectele ele artă reprezentau satisfacția de a plasa totuși capitalul în chip sigur, deși fără de dobândă. Lui Walter rafinarea delicată a obiectelor îi da o compensație prin stări pur contemplative către fapte neînsuflețite. Încă de la început tânărul Walter se arătase disprețuitor cu banii astfel câștigați; era cheltuitor, neprevăzător cu ziua de mâine, în stare să se îndatoreze pentru o cupă rară sau un

sipet cizelat. Bătrâna Efraim plătea totul cu mare bucurie. O mulțimea risipa tânărului estet, după lunga trudă de agonisire a zarafului Efraim, iar lista orgiilor amantului ei o mulțimea prin enumerarea ei liniștitoare: 25.000, pocalul Lalique; 18.000, caseta venețiană; 125.000, un Van Beers autentic... Femeile ar fi costat poate mai puțin, dar ar fi trezit gelozia uriașei voluptoase. Intrau, oare, totuși în colecția de artă a lui Walter și femei frumoase? Foarte puține și trecător. Walter căpătase pentru femei un dezgust din cauza Salemei, dezgust pe care-l are către cea mai fină gustare cineva nevoit să suporte mereu un banchet.

Intern în clinica particulară a marelui chirurg Proda, Walter muncea ca un rob când Salema Efraim, atunci în vârstă de cincizeci de ani, suferise o operație. Walter pe atunci era un tânăr zvelt, cu o bărbăță castanie în jurul unui obraz de Christ de ivoriu, cu ochi albaștri, deschiși extatic și prelung spre tâmpilele transparente, cu buze roșii ca de vopsea și cu părul castaniu-roșiatic, ondulat ușor în jurul unei frunți mate, fizic fără de niciun raport cu moralul uscat al tânărului ambițios, fizic de care nu-și dăduse până atunci seama, deoarece în preocuparea lui ambițioasă îndepărtase, fără aproape să le observe, avansurile studentelor amorezate.

Salema Efraim, de cum se putuse rezema între perine, după operație, îi propusese afacerea în cifre clare: zece ani de medicină robotnică și

norocoasă nu i-ar fi putut aduce de-atunci încolo un sfert măcar din ce-i oferea banchereasa. Walter primise; avusese însă precauțiunea să pună condiției că nu-și va părăsi cariera. El năzuise și se trudise până atunci pentru gloria științifică; acum, când se vindea, vrea cel puțin să cumpere firma aparentă a gloriei, reputația. Era primul dezgust de el și prima înșelăciune de sine. Salema n-avea niciun interes deosebit în privința asta. Atunci când Walter primise târgul, nu-și dăduse seama deodată de ceea ce a primit, decât cel mult în cifre; abia pe urmă avea să înțeleagă ce reprezentau cifrele reci. Salema Efraim avea despre iubire o concepție potrivită cu originile ei levantine și cu făptura ei; lenea ei orientală avea nevoie de plăcere drept orice activitate, iar vițiul la dansa, vechi de mult dinainte de Efraim, se întindea acum pe suprafețe mari. Cei douăzeci de ani de fidelitate erau iluzia lui Efraim, deși Salema până atunci nu avusese decât aventuri obscure, al căror josnic pomelnic ea singură îl cunoștea.

După ce Walter aflate ce târg a primit, rămăsese tot de fildeș și cu ochii de topază, dar își dăduse seama de frumusețea sa în aceeași clipă în care se și dezgusta de ea.

Salema Efraim avusese un program ordonat ca un registru de bancă. În afară de rolul lui de amant, Walter mai fusese angajat medic cu anul al băncii, cum și al familiei Efraim. La recepțiile de miercurea, el era nevoit să șadă trei ore în șir

pe un scaun *empire*, la o apropiată distanță de fotoliul vast al patroanei. Tot Bucureștiul financiar și monden defilase astfel pe dinaintea figurii lui impasibile de martir frumos. Anume bărbați care cunoșteau scaunul, din scurte treceri pe la buduarul și banca Efraim, stabilise de la început situația — de altfel, cu totul neascunsă — a tânărului, tot atât de rigid ca și stilul *empire*. Nimeni însă nu prevăzuse că Walter avea să fie suprema patimă a lacomei Salema.

Cifra pe care medicul Walter o cheltuia, cu un fel de disperare rece, n-o cunoștea decât Salema. Meticulos în cheltuieli mici din deprinderea sărăciei ordonate, Walter licita un obiect de preț, prin intermediari, pe toate piețele mezzatului european, iar uneori se deplasa el singur pentru cumpărătură. Când apartamentul lui nu mai încăpuse achizițiile prețioase, Salema îl muștrase de formă și îi dăruise casa Barodin, ce se vindea de ocazie cu opt milioane, cu întreg parcul de două hectare. O adevărată afacere și o bună prevedere, căci Walter, care nu capitaliza, ar fi riscat să rămână pe drumuri cu felul lui de a cheltui, ce da Salemei iluzia de a fi iubită fără interes. Salema însăși destinase casa unui *Sanatoriu Walter*, așa încât darul era nu numai nimerit, ci și poetic, dat fiind că perechea se cunoscuse într-un sanatoriu. Colecția lui Walter avea acum un cadru demn de ea. Pentru Salema colecția era numai o grămadă de troace și de țeale, prețioase prin costul lor, dar mai ales reprezentau amorul ei concretizat și

garanția fidelității amantului.

Pentru Walter posedarea unui sanatoriu propriu era o măgulire și o compensație, era totodată și o asigurare împotriva ruinei. Când, trei ani după moartea bătrânei Efraim, doctorul Walter se însurase cu Lenora Hallipa, era un om cu o frumoasă situație bănească, datorită în mare parte sanatoriului prosper, fără a fi și multimilionarul ce ar fi putut fi. Cheltuise și cheltuia încă mult și cu patima cuiva care vrea parcă să scape de bani; era felul lui de a fi cinstit. Un ciur cu ochiuri largi, prin care se scurgea aurul impur, părea mâna pală a martirului, condamnat de el singur la un amor venal și odios. Cheltuielile nu însumau defel binefaceri. Înăsprit de lipsurile primei tinereți, Walter nu înțelegea să îndulcească traiul altora. Săracii, Walter îi cunoștea printr-însul; trebuiau să rabde sau să reușească.

Sanatoriul, în schimb, înghițea toate dărniciile lui. Când Salema i-l făcuse dar, Walter aproape crezuse că o iubește, își închipuise aproape că el sau ea aveau și suflet. Palatul devenise astfel un sanatoriu și un muzeu totodată. Birourile, chiar de administrație, din corpul principal, nu numai apartamentele particulare, erau încărcate de covoare de preț, ornate cu bronzuri, împovărate de tablouri; odată avuția lui așezată, doctorul Walter mai colecționase, dar mult mai rar. Frenezia lui de risipă era acum dedicată sanatoriului propriu-zis. După activitatea construirii pavilioanelor, venise aceea a ame-

najării lor. Walter comanda, refuza, alegea din nou, făcea acum călătorii anume pentru a-și procura aparatele, era cel mai bun client al tuturor noutăților în materie de mobilier medical, dorea adesea imposibilul și adesea era păcălit; urmărea însă o instalație unică și reușise aproape să-și satisfacă ambiția.

Sanatoriul Walter avea totuși reputația de a fi foarte costisitor. În adevăr, păsuirea bănească nu se practica acolo. Era un sanatoriu pentru oameni bogați, care trebuiau să plătească scump un tratament de lux, să plătească scump ambiția în sfârșit izbăvită a doctorului Walter. Cel care plătitise mai scump acel lăcaș rămânea însă mereu tot el.

În sanatoriul Walter pentru fiecare serviciu se afla un practician reputat. Walter personal nu făcea nici chirurgie și nici boli interne; era șeful: ceva mai mare ca toți, dar și mai mic, de aceea își rezervase domeniul vast și necontrolabil al bolilor nervoase. Nu însă fără drepturi; citise mult în această direcție și acum putea experimenta. Avusese unele rezultate bune și, cum clientela de lux e și clientela de reclamă, reputația lui depășise zidurile sanatoriului și devenise chiar un fel de celebritate, pe care el o purta cu desfătare subțire nepăsătoare. Nu mai avea fața de Christ, cum nu mai avea de la moartea Salemei nici cununa de spini. În război — pe care-l făcuse corect la un spital de etapă — își răsese barba mică ce-i încadra paloarea și

tenul i se bronzase; albastrul ochilor se oțelise, iar figura, fără semne vizibile, luase ceva matur și sever. Popasul acesta al războiului, ce-i schimbase preocupările, îi convenise; nimeni nu mai sta să se gândească atunci la Salema Efraim, nici chiar dânsul. În armată Walter nu dăduse de bănuit; de origină germană, dar născut și crescut în țară, n-avea pasiunea naționalității și se însumase cetățeniei fără șovăire. Norocul îl repartizase la etapă și nu la oraș; veștile din Rusia, unde se refugiase Salema, nu ajungeau până la dânsul, și nici nu porneau de la dânsul într-acolo, stare de lucruri ce-i convenea ca un repaus nou și minunat, pe lângă care greutatea campamentului păreau nimicuri. Asprimea noii sale vieți era pentru dânsul o refacere trupească.

Abia târziu, la Bârlad, aflase de moartea Salemei, întâmplată la Odessa; la Bârlad, garnizoana compusă din rezerviști provinciali nu-i cunoștea povestea. Făcut încă de mult și cunoscut de Walter — deoarece banchereasa ținuse să-și exploateze sentimental încă din viață dărnicia postumă — Walter n-avea nicio grijă cu privire la testamentul Salemei. Se simțea acum liber, dar fără avânt pentru a se bucura de libertate: căuta să elimine toxinele lungii sale existențe rușinoase, nu să le înlocuiască cu altele: greutatea femeii grase ridicată, nu i se ridicase și greutatea trecutului. Doctorul Walter era un om lucid; cunoștea valoarea exactă a faptelor și a moralității lor: din confruntarea moralei cu ambițiile lui îi

rezultase atitudinea rece și hotărâtă, compromis între dezgusturile de sine și gusturile sale.

La București, comandamentul statului-major german instalase în casa Barodin o anexă, cum și un spital în pavilioanele sanatoriului. Crezuse însă de cuviință să cruțe operele de artă cât și instalațiile, hotărâre la care ajutase și origina germană a numelui. Totul deci fusese folosit, nimic stricat. Întoarcerea lui Walter se făcuse, astfel, în condiții satisfăcătoare. După regimul campaniei își regăsise tezaurele cu o mulțumire și mai mare; regăsise și sanatoriul cu dorințe noi de transformări și de perfecționări — era singurul domeniu în care reușea să se încălzească.

Sanatoriul cunoscuse după război o epocă de mare prosperitate, deodată cu valul de lux ce copleșea totul. Clientela noilor îmbogățiți găsea în el confortul dorit; numele lui Walter creștea tot mai mult în opinia publică, iar eforturile lui reale în domeniul neurologiei aveau acum câmp larg de cercetare în neurastenia generației. Atenția femeilor pentru Walter — medicul la modă — ca și cea a studenților de odinioară, era nevoită să se resemneze.

În chip sincer Walter nu mai era capabil să simtă farmecul feminin; sănătos, bogat și liber, femeile erau totuși un sex desființat de o experiență necruțătoare. Continua astfel să-i fie credincios Salemei după moarte, rezultat pe care o femeie iubită și iubitoare poate nu l-ar fi

dobândit. Doctorul Walter nu credea de cuviință nici să se însoare; printr-un scrupul desigur absurd nu cuteza să-și ofere reputația și averea; cu tot echilibrul la care ajunsese cu timpul, i se întipărise, pesemne, sentimentul decăderii lui, mai puternic ca în opinia celorlalți.

În fața primului cadavru, în sala de autopsie, studentul Walter simțise slăbiciunea ce precede leșinul, dar nu-și astupase nările, nu dăduse un pas înapoi, nu se clătina; tot așa cu Salema Efraim; prin acest eroism se deosebise de toți cei ce ar fi putut fi în locul lui; din acea energie devenise acum atât de scrupulos, și din delicateța unei conștiințe încărcate nu cuteza să se însoare, deși căsătoria îi sta la îndemână; orice femeie ar fi fost gata să-l reabiliteze; numai el nu vroia să se reabiliteze. Toate avansurile matrimoniale se descurajau deci. Doctorul Walter vrea să rămână celibatar — ziceau femeile — probabil pentru că sanatoriul îi mistuia tot amorul și pentru că doctorul călătorea prea mult în Italia și la Paris. În realitate, Salema istovise gustul lui Walter pentru voluptate, iar de suflet acum nu putea fi vorba, așa că femeile care totuși vor fi trecut prin viața lui Walter erau neînsemnate și rămâneau necunoscute. Avea sau nu legături cu vreo clientă sau infirmieră? cu vreo curtezană sau vreo vânzătoare de tablouri? Probabil că nu, deoarece niciuna dintr-însele nu se lăuda sau nu trăda. Curiozitatea care are destul timp de pierdut, căutase zadarnic amante